
СПІВРОБІТНИЦТВО У ПОЛІТИЧНІЙ ТА МЕДІЙНІЙ СФЕРІ: ГЛОБАЛЬНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ВИМІРИ

Медіафорум : аналітика, прогнози,
інформаційний менеджмент :
зб. наук. праць. – Чернівці :
Чернівецький нац. ун-т, 2019. –
Том 7. – С. 13-26

Mediarorum: Analytics, Forecasts,
Information Management:
Collection of Research Articles. – Chernivtsi:
Chernivtsi National University, 2019. –
Vol. 7. – pp. 13-26

<https://doi.org/10.31861/mediaforum.2019.7.13-26>

УДК: 316.3:004

© Олександр Соснін¹

ВИМОГА ЧАСУ – ВИРІШИТИ БЕЗПЕКОВІ ПРОБЛЕМИ В ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

*Відомо, що за володіння інформаційним та інформаційно-кому-
нікаційним простором, в якому відбувалося формування наукової
освітньої та освітньої політики між країнами, завжди існувала без-
прецедентна боротьба між політичними групами та бізнесом, як
можна стверджувати, що вони спрямовані на поразку. Під інформа-
ційним простором розуміється сукупність інформаційних ресурсів,
технології їх підтримки та використання, інформаційні та телеко-
мунікаційні системи, які утворюють досить складну інформаційну
інфраструктуру. Поняття «інформаційний простір» є системоут-
ворюючим елементом суспільства, що є сукупністю інформації. Ре-
сурси та інфраструктура, тобто вся сфера формування, розповсю-
дження і зберігання інформації, спрямована на забезпечення повного
функціонування всіх елементів суспільства в цілому.*

Ключові слова: інформаційний простір, інформаційно-комуні-
каційна діяльність, інформаційно-комунікаційні технології, наукова та
освітня політика, цифрова трансформація, безпека, гібридні війни.

Call of Times – Solution of Security Issues in Information and Communication Activities

*It is known that for the possession of information and information and
communication space, in which the formation of scientific educational and
educational policy between countries took place, there has always been an
unprecedented struggle between political groups and business, which can be*

¹ Доктор політичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України, Україна, E-mail: alvas.sosnin@gmail.com; <http://orcid.org/0000-0003-4188-0887>

said to be aimed at defeat. Under the informational space it is understood to mean a collection of information resources, technologies of their maintenance and use, information and telecommunication systems that form a rather complex information infrastructure. The notion of "information space" is a system-forming element of society, which is a collection of information. Resources and infrastructure, that is, the entire sphere of formation, dissemination and storage of information, is aimed at ensuring the full functioning of all elements of society as a whole.

Keywords: *information space, information and communication activity, information and communication technologies, scientific and educational policy, digital transformation, security, hybrid wars.*

У наш час за володіння інформацією між країнами, між політичними угрупованнями і в бізнесі завжди велася небачено жорстка боротьба на ураження. Скажімо, інсайдерська інформація про особисті плани, або плани конкурентів, владних структур тощо завжди була бажаним здобутком розвідок, оскільки за всі часи інформація була всеохоплюючим багатством або нематеріальним активом. Її боронили від ворогів і конкурентів, вона була умовою успішного розвитку кар'єри будь-якої людини, і, одночасно, умовою правильної економічної і політичної поведінки.

Сьогодні в умовах, коли світове співтовариство переживає справжню інформаційно-комунікаційну революцію, яку генерують комп'ютер і новітні ІКТ, в суспільстві з'являються нові соціально-економічні й культурні структури, фактично виникає новий світ, який Г.М. Маклюєн назвав новою «галактикою». В історії людства він виділяв чотири такі галактики-епохи:

1. Епоха дописемного варварства.
2. Епоха фонетичного письма.
3. Друкарства епоха Гутенберга.
4. Епоха Марконі.

Останню порівнюють тільки з такими подіями в житті людства, як винахід нових знарядь праці і методів використання енергії пари і електрики у виробничих процесах. Взагалі поява кожного принципово нового засобу комунікації завжди приводила до інформаційно-комунікаційних «вибухів» і змін в пануючих конфігураціях комунікацій. Ідеологами підходу про вирішальну роль у культурі сучасних комунікаційних технологій ще в середині ХХ століття виступили

Г.А. Інніс¹ і Г. М. Маклюєн². Вони вважали, що домінуючі засоби комунікації визначають своєрідний, відмінний від інших, вигляд культури, задають певний спосіб кодування й декодування реальності й активізують діяльність тих або інших органів влади і почуття людини.

Якщо виходити з визначення інформації як відомостей про особу, предмети, факти, події, явища і процеси незалежно від форми їх подання, то для того щоб перейти до сприйняття інформації як джерела, необхідно скористатися такою інтегрованою її формою, як «знання». Знання, що накопичуються людством століттями, зберігаються і використовуються в різних формах і для самих різних цілей. В даний час, поряд з традиційними формами збереження знань (книга, рукопис, живопис тощо.), все більшого поширення набуває цифрова форма подання інформації. Однак і в цій формі інформація зберігається в системах бібліотечної, архівної, ділової, службової, навчальної тощо структуризації за джерелами і цілями використання. Все це створює основу для структурного сприйняття і використання різних за джерелом, формою, приналежністю, метою застосування інформаційних ресурсів.

Про цінність інформаційних ресурсів, якими ми володіємо і завоюємо в процесі життя, у нас мало говориться, а в навчальних планах вітчизняних вищих навчальних закладів проблематика майже відсутня. Вона не відслідковується і навіть ігнорується (їй не приділяється належної уваги). Навіть там, де такі знання життєво потрібні майбутнім фахівцям у їх професійній діяльності, скажімо, для роботи у сфері міжнародних відносин, юриспруденції тощо. На сьогодні жоден вищий навчальний заклад України не залучений належним чином, оскільки не має не тільки належної навчальної бази, а й фахівців з цих питань, зокрема обізнаних у питаннях роботи із інформацією в електронному вигляді. Робота із інформацією, у тому числі за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), є поки що турботою лише навчальних закладів з підготовки

¹ Гарольд Адамс Інніс (Harold Adams Innis, 5 листопада 1894, Гамільтон – 8 листопада 1952, Торонто) — канадський економіст і соціолог, «батько канадської економічної теорії», дослідник культури і масових комунікацій.

² Герберт Маршалл Маклюєн (Herbert Marshall McLuhan, 21 липня 1911 – 31 грудня 1980) — канадський філософ, філолог, літературний критик, дослідник впливу медіа, як засобів комунікації.

фахівців спецслужб. Ідться про підготовку фахівців з кібернетики, а про тих, хто здатний осягнути всю проблему інформаційно-комунікаційної діяльності в сучасному світі.

Сучасний етап світового суспільно-політичного і фінансово-економічного розвитку, який характеризується небаченими темпами і прагненнями громадян до розбудови принципово нового і вільного інформаційно-комунікаційного облаштування, починає вимагати таких знань на тлі зростаючої кількості постійних правопорушень з боку як споживачів, так і розпорядників інформаційно-комунікаційних послуг і баз змістовної інформації. Некоректне, а почасти й безвідповідальне, поведження, скажімо, нотаріусів із реєстрами інформації про власність, викликає не просто занепокоєння у людей, а збурює суспільство. Інколи ми навіть відчуваємо потребу у поверненні до жорстких регламентів поведження із змістовною інформацією, коли дізнаємось, що люди, які скоїли найтяжчі злочини (вбивство) по відношенню до інших, адреси і інші особисті дані) своїх жертв дізнаються з Інтернету. Спонукає до цього і безліч прикладів правопорушень у фінансово-економічній сфері, сфері обслуговування і в багатьох інших інформаційно-комунікаційних відносинах людей із владою і між собою.

16

Здається, що лише сьогодні владні кола різних країн світу почали розуміти, що на тлі бурхливого зростання темпів інформатизації і світового науково-технічного прогресу проблеми інформаційно-комунікаційної діяльності, захисту інформації взагалі і при обробці засобами ІКТ зокрема набули ознак національної безпеки, стали більш багатовимірними – соціальними, духовними і взагалі, як здається, природно-економічною надією щодо успішного облаштування нашого нового інформаційно-комунікативного типу соціуму. Час починає вимагати від нас зваженої (поміркованої) відкритості в комунікації і надійно захищати національні і наднаціональні довідкові, фінансово-економічні і всі інші інформаційно-комунікаційні служби у часи, коли відбувається масова заміна людей комп'ютерами в сфері управління і надання послуг.

На процес активно впливають не тільки нові глобальні, але й звичні регіональні події, які швидко набувають розголосу і поширюються за допомогою новітніх засобів комунікації. За певних умов всі вони збурюють людей і безпосередньо породжують в суспільстві відчутні загрози і соціальні виклики. Зокрема політичне насильство, яким

ми провокуємо (викликаємо, спонукаємо) навіть війни: політичні, економічні, інформаційні і гуманітарні... Методи і засоби їх ведення активізують протестний потенціал населення, завдають втрат, які підпорядковано меті викликати дестабілізацію в суспільстві, скрити дії спецслужб агресора через масово впроваджені в реальну економіку і повсякденне життя несертифіковані в країні новітні ІКТ, які постійно стимулюють зростання потреб людини в інформації і інформаційних послугах. Все це сьогодні набуває ознак небачено жорсткої інформаційної війни, оскільки всюди відбувається активне «вторгнення» пересічних громадян в сферу інформаційно-комунікаційної діяльності і його масштаб вражає. Дивлячись, скажімо, на мігрантів з Африки, які, долаючи морські простори, втрачають сім'ї, своїх дітей, гідність – все, але намагаються у будь-якому випадку залишити при собі гаджети. Ми лише можемо прогнозувати катастрофічну неоднозначність ситуації, критичні безпекові ризики й те, що з нами буде, якщо нам, звиклим активно комунікувати і робити бізнес в електронних (соціальних і інших) мережах, у разі форс-мажорних обставин відключать Інтернет або електрика раптово зникне – її вимкнуть тим, або іншим, примусовим способом.

Україна стала ареною активної інформаційно-комунікаційної діяльності іноземців і пересічних громадян, світових фінансово-промислових угруповань і міжнародних інформаційно-аналітичних центрів не випадково. Українські наукові і інженерно-технічні проекти завжди були невід'ємною складовою глобального розвитку людства, а громадяни приймали активну участь у формуванні засад розвитку нового типу суспільства – інформаційного, його політики, економіки, військової справи, діяльності спецслужб, і, безумовно, науки та освіти. Розвиток останніх завжди був умовою і стимулом успішного опанування знань про природу, промисловість і розвиток людства взагалі, що є виключно важливим, оскільки відомо, що людина протистоїть будь-яким викликам і небезпекам виключно за рахунок освіченості. За таких умов всі провідні країни світу свідомо досягали свого положення, намагаючись всіма силами дати основній масі населення можливість отримати якісну освіту і чіткі уявлення про цінність набутих знань.

Сьогодні, коли у масованому і широкому дискурсі обговорюються методи і цілі гібридних війн, можна впевнено говорити, що саме вони допомогли радянській партійно-господарській номенклатурі і

їх нащадкам стати олігархами і спустошити одну із провідних країн світу. Колись війни відбувались в двовимірному просторі – на поверхні моря і на суходолі, потім з’явився третій вимір – війна в повітрі, а сьогодні найважливішим стає четвертий вимір – віртуальний, де відбувається інформаційно-комунікаційна діяльність. Світ із винаходом комп’ютера практично живе саме в її вимірах, постійно позначаючи свій шлях інформаційно-комунікаційними кризами і цивілізаційними катаклізмами.

Інформаційно-комунікаційна діяльність громадян в провідних країнах світу завжди відігравала виключно важливу роль. Однак, темпи її стрімкого зростання з винаходом комп’ютера, протягом останнього півстоліття, обумовлені загальними процесами глобального переходу людства від індустріальної до постіндустріальної доби. Внаслідок впровадження комп’ютерної техніки і кібернетичних методів управління в реальне життя суспільства суттєвої корекції зазнали базові компоненти життєдіяльності всіх країн і народів, див. табл. 1.

18

Таблиця 1

ОСНОВИ	ЕПОХИ	
	Індустріальне суспільство	Постіндустріальне суспільство
Ресурси	Земля Сировина Робоча сила Капітал	Інформація Знання Творчі особистості Системи комунікацій
Виробництво	Масове виробництво Фабрика – концентратор ресурсів і модель суспільного устрою	Індивідуалізація продукції Розподілені особисті зусилля. Високотехнологічне «кустарне виробництво»
Організація	Бюрократія	Адхократія ¹

¹ Адхократія (Adhocracy) – термін запропоновано у 1960-і рр. експертом з проблем лідерства Уорреном Беннісом, а потім популяризувано футурологом Елвіном Тоффлером. За своєю суттю адхократія є протилежністю бюрократії. Адхократія ігнорує класичні принципи менеджменту, згідно з якими у кожного є певна, постійна роль, і являє собою гнучку організацію, де індивідууми можуть при необхідності вільно використовувати свої таланти (Тоффлер, Э. Шок будущего. М.: АСТ, 2008. 560 с.)

Значною мірою вплив ресурсної, виробничої, організаційної і ціннісної компонент ми вже відчули за час набуття незалежності через різноманіття неконтрольованих законодавством методів впровадження ІКТ. Їх «наукове» обґрунтування в сучасних політичних і економічних реаліях стало звичним, але, спід визнати, що про інформаційно-комунікаційну діяльність і інформаційно-комунікаційну функцію сучасної держави ми досі не маємо цілісного уявлення і не можемо свідомо і однозначно тлумачити про багато подій навколо стратегії розвитку України в сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі, оцінити здатність українського народу протистояти політичним, економічним і науково-технічним викликам сучасного світу. Одна з причин цього, на наш погляд, полягає в тому, що феномени комунікації і інформації по-різному проявляють себе в різних інформаційно-комунікаційних середовищах, тобто, в тих конкретних умовах, де відбуваються інформаційно-комунікаційні процеси. Їх вивчає інформатика, як фундаментальна наука, і інші науки в різних сегментах предметних знань (технічному, біологічному, соціальному, фізичному). Всі вони, на жаль, аналізують лише певні аспекти прояву феномену інформації або інформаційно-комунікаційних процесів. Так, в технічній інформатиці, скажімо, більше аналізуються різноманітні способи генерації, кодування, передачі, прийому, перетворення і зберігання сигналів. Такий підхід до інформації в технічній інформатиці зовсім не зменшує її ролі і значення як науково-технічної дисципліни, але і вони являють собою лише зовнішнє відбиття певних форм подання інформації. Протягом ХХ століття інформатика вже дала можливість чітко сформулювати певні поняття, зокрема про вимір інформації – біт, створила досить розвинену теорію передачі і обробки сигналів і дозволяє сьогодні досить впевнено виконувати необхідні інженерні розрахунки в ланцюгах передачі і перетворення інформації в системах зв'язку і телекомунікації – оцінювати їх пропускну здатність, стійкість, надійність, захищеність, тобто, вирішувати цілком конкретні і дуже важливі технічні завдання, які було пов'язано із становленням і розвитком засобів сучасної електронної комунікації.

Історія сучасного технологічного прогресу людства в ХХ столітті продемонструвала тут грандіозні винаходи і приклади надефективного впровадження не тільки електронно-обчислювальних комплексів в системах управління, зв'язку і комунікації, які стали підґрунтям

інформатизації та створення дивовижних ІКТ. Однак, залишилось багато питань щодо роботи із змістовною інформацією (Соснін О.В., 2003). Під впливом розвитку ІКТ майже все високотехнологічне виробництво поволі перемістилося із США, Канади і країн Європи до Китаю, і тепер Вашингтон воює за те, щоб перебрати на себе хоча б трохи ринку вуглеводнів і експортувати в країни Європи газ і вугілля, США перетворюючись на країну-бензоколонку. Американські товари стають неконкурентоспроможними і витісняються Китаєм і Південно-Східною Азією навіть з внутрішнього ринку Сполучених Штатів. Все, про що ліберальна пропаганда десятиліттями розповідала про СРСР виявилось правдою для самих США, а тому, попри все, їм терміново потрібні свої «perestrojka» й «glasnost».

20 — На вимогу часу США в світі було створено нові глобальні за виміром центри для комп'ютеризованих галузей промисловості, науки, бізнесу, банківської справи тощо, але, головне, про що у нас і в світі мало говориться, вони змінили своє відношення до змістовної інформації і почали вирішувати величезну проблему створення захищених гігантських сховищ змістовної інформації в електронному вигляді. Саме вони дозволили освіченим людям впевнено дивитись (заглядати) і планувати майбутнє, розвивати і боронити свою країну. За цим, стоять вирішені проблеми захисту інтелектуальної власності при створенні високотехнологічних систем, зокрема озброєнь, систем стеження за поведінкою людини та фінансово-економічного управління світом. Сучасні ІКТ об'єднали все це в єдиному ланцюзі, надавши США особливу роль в процесах як розвитку світу, так і ведення сучасних війн.

Інформаційно-комунікаційна компонента присутня сьогодні всюди на різних рівнях управління світом саме через розгалужену мережу ІКТ. Як наслідок, в світі постійно генеруються ідеї щодо розвитку юридичної науки та законів (створення законодавства) для пошуку нових фундаментальних наукових знань і новітніх науково-освітніх систем для потреб виховання широкого кола спеціалістів для всього спектру наук, які через трансфер наукомістких технологій і знань контролюють і стимулюють свій розвиток.

Глобальні зміни в технологіях впливають на все, на винайдення і застосування нових методів злочинності і тероризму зокрема. Все це призводить до стрімкого невідворотного зростання кількості «новітніх загроз» і жодна держава самостійно не може впоратися із

таким злом. Час доводить, що не існує національних кримінальних кіберзагроз. Вони здебільше є загальносвітовими загрозами, а тому конче необхідними стають довіра, партнерство, постійні контакти і співробітництво при створенні загальних норм і правил поведінки. Все базується на стрімкому зростанні вагомості законодавчих засад процесів обігу змістовної інформації як ресурсу розвитку в реальних вимірах грошових еквівалентів. Одночасно ціниться комп'ютерна техніка і ІКТ за здатність надійно і ефективно сприймати, обробляти і зберігати величезні за обсягом інформаційні масиви або бази даних. Вони необхідні для вирішення всіх без виключення фінансово-економічних завдань, військово-політичних, поліцейських і взагалі всіх проблем сучасного суспільства. Проблема всюди набула ознак питань національної безпеки і гідності і випробовує на міцність національні якості народів.. Так, тільки в Сполучених Штатах Америки обсяг вхідних і вихідних даних становить 80 терабайт за хвилину (це, принаймні, в 8 разів більше друкованого контенту бібліотеки конгресу!), що потребує значних витрат фінансів і енергії. До того ж, порівняно з 2005 р. швидкість передачі даних зростає від 5 терабіт за секунду до майже 400, тобто, в 80 разів (Лунд С., Маника Дж., 2017).

Таким чином, якість ІКТ опрацювання і зберігання інформації стала сьогодні реально критичною в структурі не тільки національної стійкості. Вона формує зокрема індустрією для створення гігантських комплексів серверів, які самі по собі споживають величезну – співставну із виробництвом алюмінію – кількість енергії лише для охолодження.

За сухими цифрами, які мало про що говорять пересічному громадянину, зануреному в свої побутові проблеми, ховається інформаційно-комунікаційний феномен всесвітнього масштабу – кожна людина в будь-якій країні через ІКТ відкриває для себе і свого оточення неосяжний, без кордонів і держав, віртуальний простір, який сам по собі докорінно змінює наші уявлення про події і явища, до яких ми звикали тисячоліттями, і обумовлює зокрема потребу звернути на це увагу з боку юридичної науки і освіти.

Темпи розвитку можливостей просування новітніх ІКТ і засобів зв'язку вражають. Так, якщо в 2014 р. мобільними телефонами користувались 60% жителів планети, то до 2020 р. планується, що ця цифра зростає до 90%, зауважимо при цьому, що кожне нове підключення створює нове джерело інформації.

Сьогодні майже половина землян вже має доступ до глобальних інформаційно-комунікаційних мереж, Інтернету зокрема, і це робить людей надзвичайно вразливими від негативного впливу процесів передачі і поширення інформації (як від самої інформації, так і від засобів безмежної комунікації). Все це відбувається на тлі того, що у кожного десятого землянина при цьому не має безпечної питної води та їжі. Наразі відчувається, що бурхливий розвиток ІКТ вже призвів до того, що людині часто простіше зв'язатися з іншою людиною, яка перебуває за тисячі кілометрів, ніж викликати «швидку допомогу» або отримати пляшку питної води. На думку сучасних аналітиків, явище це проміжне – у перспективі розвиток і ретельне структурування ІКТ допоможе краще розуміти як один одного, так і потреби цілих країн і регіонів світу, створювати таргентовані ініціативи в різних сферах її поширення.

22

Глобальне стеження в Інтернеті, здійснюване спецслужбами різних країн світу, є лише початковою стадією військово-політичних кіберстратегій. Наступною фазою є розробка і постійне впровадження через глобальні мережі шкідливих програм, які дозволяють через мережу виводити з ладу, наприклад, об'єкти критично важливої інфраструктури супротивника, або, наприклад, банківських систем, електро- і водопостачання, заводи і аеропорти й інші стратегічно важливі об'єкти інфраструктури. За таких умов головним завданням суспільства, його силових і розвідувальних структур стає підготовка молоді бути здатними протистояти кібервійнам, що потребує докорінної перебудови і юридичної науки та законодавства зокрема.

Правила гри, які встановлює цифрова трансформація в засобах комунікації, є такі, що змін на цьому напрямку нам не уникнути – старі методи і інструменти працювати вже не будуть. Питання тільки в нашій готовності брати в них участь. Сьогодні, наприклад, не існує загальноприйнятих визначень щодо цифрової економіки, і багато хто вкладає в цей термін своє тлумачення, не розуміючи суті змін, що відбуваються, а вони лише демонструють методи одночасного управління всіма ресурсами всіх господарюючих суб'єктів за допомогою єдиної апаратно-програмної платформи. На наших очах стара ієрархічна система управління відмирає. Звична структура, яка складається із головного офісу з кількома рівнями керівництва, мережі підлеглих офісів і виробництв зі своїм керівництвом на всіх рівнях, дочірніх компаній тощо, в еру цифрової економіки не виживе – її гу-

блять «проміжні прошарки» управління, де кожен зайнятий перенесенням папірців і захистом своїх інтересів.

Осягнути ситуацію і точно визначати тут коло проблем, які нам сьогодні треба знати і вирішувати, ми, на жаль, поки що не змогли повною мірою. Для цього, крім досягнення відповідного науково-технічного рівня, потрібна постійна відверта і публічна дискусія фахівців із поверненням до витоків самої проблеми щодо методів управління суспільством і інформаційно-комунікаційною сферою держави в сучасних умовах. Зокрема, саме тому із особливою прискіпливістю ми маємо оглянути зростаючі проблеми роботи наших фахівців із великими масивами інформації, яка накопичується в електронних базах даних. В контексті вирішення проблем розбудови в Україні демократичного і захищеного від спотворення мережевого інформаційно-комунікаційного середовища, в умовах, коли проти нас розгорнута не тільки повномасштабна інформаційна і військова агресія, але й затятий супротив власних еліт, це питання не бачиться таким вже легким. Потрібно щоб на всіх рівнях управління вміли і мали можливість приймати рішення і володіли тактичною майстерністю по відношенню до невідомого. Зрозуміло, щоб вони мали відповідне обладнання для швидкого реагування і адаптації до подій, які розвиваються, оскільки так або інакше всіх нас втягнуто до інформаційної війни, яка насправді є психологічною, тому що інформаційні потоки направлено на отримання ефекту в головах людей, і саме це є метою інформаційної (гібридної) війни. Проблема набуває величезного значення. Зокрема йдеться про формування в суспільстві нового світогляду на процеси опанування таким явищем комп'ютерної доби як «Великі бази даних» (так званих Big Date), створення для них національної нормативної бази тощо. Поняття Big Date поки що ще можна трактувати досить широко, однак, просту базу абонентів телефонних мереж (навіть із прізвищами і паспортними даними) вже сьогодні не слід відносити до них. Вони потрібні на більш високих рівнях управління суспільно-політичними і економічними процесами. Проблема стимулює прагнення багатьох структур і організацій, зокрема правоохоронних, розширити поняття «персональні дані», яке вже частково визначено законодавством, однак, щоб персональними даними вважалися не тільки прізвище, ім'я, по-батькові, але й певний набір поведінкових факторів, на підставі яких можна було б більше зрозуміти про людину, як то: де купує товари, на

які сайти заходить тощо, питання слід більше виносити на порядок денний. Розриваючи коло накопичених проблем, Україна, безумовно, має піти на безпрецедентні реформи в законодавстві, а, відповідно, і в науково-освітній діяльності, оскільки розбудова системи набуття знань про захист інформаційно-комунікаційних систем, від яких абсолютно залежить якість інформаційних ресурсів, з якими ми працюємо, стає турботою всіх акторів законодавчого і науково-просвітницького процесу.

Проблеми юридичного обґрунтування питань збереження, захисту змістовної інформації і, таким чином, протистояння гібридним впливам сучасності, постійно поглиблюються, експотенціально зростає, а як адекватно реагувати на загрози, що виникають, ми часто не знаємо. Нам тут постійно не вистачає фаховості і можливостей генерувати якісні і збалансовані в часі сценарії і стратегії, які були би адекватні стратегічним прогнозам і планам розвитку країни, і саме тут сьогодні визріває в нашому суспільстві підґрунтя для нових криз і конфліктів у вимірі соціально-економічного, геополітичного, етнічного розвитку. Ми маємо усвідомлювати, що всі провідні країни світу відкрито і прагматично, навіть агресивно демонструють тут свої інтереси і спроможності. Сьогодні вже і за межами своїх держав вони розглядають іноземні об'єкти інформаційно-комунікаційної інфраструктури, зокрема науково-освітні, як власні. Оприлюднені останнім часом факти про витoki інформації за допомогою технічних засобів розвідки свідчать про те, що роль технічних засобів захисту інформації буде постійно зростати і стає невід'ємною компонентою в системі міжнародних відносин, тобто, в дипломатії, системах ведення бізнесу і державного управління.

Світ не тільки збільшив свої багатовимірні потреби в інформації і різноманітних інформаційно-комунікаційних послугах, а виявляє величезні інформаційно-комунікаційні загрози, які постійно генерує глобальна інформаційно-комунікаційна діяльність. Вони сприяли появі у нашій свідомості такі поняття, як «гібридна війна», «перманентна війна», «універсальна війна», «психологічна війна», доктрини «політичного диктату», «вибухового капсуля», «доктрини реваншу». Сьогодні, скажімо, коли ми говоримо про те, що «гібридна війна», це щось принципово нове, то маємо знати, що вона є оновленим досвідом ведення війн китайськими імператорами, тобто, універсальною. Її ведення зокрема вимагає створення універсальних методів, во-

енних і державних органів здатних діяти одночасно в когнітивному та віртуальному просторі, підпорядковувати ресурс всього народу і структур державного управління для вирішення завдань управління суспільством в умовах протистояння гібридним впливам. До них відносяться, насамперед, методи створення психологічного, фінансово-економічного і військово-промислового інформаційно-комунікаційних інструментів і, не в останню чергу, створення за допомогою законодавства умов розвитку більш справедливого соціуму і формування дієвого політичного апарату із необхідним обсягом повноважень і високим авторитетом посадових осіб.

Безумовно, поняття гібридної війни охоплює собою явища багатого ширше ніж форми ведення сучасних бойових дій, а тому йдеться про оформлення юридичних правил поведінки в новому стані глобального протистояння дестабілізованих з точки зору безпеки міжнародній системі. Гібридна війна не є «оновленим» поверненням людства до стану холодної війни. Вона приходить їй на зміну, у супроводі ланцюгів безпекових проблем «гарячих» конфліктів і в процесі інформаційно-комунікаційної діяльності – нової, ускладненої й нестабільної форми політико-правових відносин на міжнародній арені і всередині країни.

Начебто, є зрозумілим, що боротьба колишніх імперій і їх еліт за свої геополітичні та економічні інтереси продовжується, але головним суб'єктом світової політики все ж таки стають транснаціональні корпорації і фінансово-промислові групи, які давно діють в світі і вже створили розгалужену систему інформаційних та аналітичних центрів для вироблення стратегічних рішень для осіб, які приймають рішення і які безпосередньо впливають на політику держав. Форми цієї боротьби багатогранні, але ми їх повинні вивчати, фіксувати, аналізувати і приймати попереджувальні заходи, розвиваючи і юридичну науку, щоб наша доля не вирішувалася іноземцями в їх владних кабінетах.

Поява і стрімкий розвиток глобальних (соціальних) інформаційно-комунікаційних мереж доводить, що світ вже ніколи не буде таким, яким його бачили наші предки. Під впливом internet-технологій в суспільстві формуються нові уявлення людини про світ, відбувається розбудова засад інформаційного і, одночасно, громадянського суспільства. Логічно, що це стало законодавчо визначеною метою розвитку і нашої держави – трендом змін у суспільстві, державот-

воренні, науково-освітній діяльності. Наше відставання тут багато у чому обумовлено визначенням юридичних норм і правил використання Internet та інших глобальних і соціальних мереж, тим, що національна еліта, а, відповідно, вітчизняне законодавство як і все науково-освітнє середовище зокрема, своєчасно не помітили, що з появою комп'ютера в світі суттєво змінилися фундаментальні уявлення про інформацію як ресурс розвитку країн світу і науково-освітню діяльність, котра почала визначати темпи розвитку світу. Сьогодні лише за умов усвідомленого розуміння комплексу знань навколо цього у нас з'явиться надія, що, не чекаючи дива, не сприймаючи на віру слова популістів і обіцянки політиків, а лише працюючи із надійно захищеною від спалювання інформацією, тобто, в захищеному інформаційно-комунікаційному просторі, ми будемо здатні конкурувати, уникаючи деіндустріалізації, впроваджувати свої і запозичені інноваційні ідеї, тобто, будемо здатні вистояти в ХХІ столітті і постійно оновлювати тренди свого розвитку в науці, освіті, промисловості, сільському господарстві тощо.

26

Джерела та література:

1. Соснін О. В. 2003 Проблеми державного управління системою національних інформаційних ресурсів з наукового потенціалу України: Мон. К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. 572 с.
2. Лунд С., Маника Дж. 2017. Цифровая глобализация: защита потоков данных / <http://www.2000.ua/v-nomere/derzhava/resursy/cifrovaja-globalizacija-zawita-potokov-dannyh.htm>

References:

1. Sosnin O. V. 2003 Problemy derzhavnogo upravlinnya systemoyu nacionalnykh informacijnykh resursiv z naukovogo potencialu Ukrayiny: Mon. K.: Instytut derzhavy i prava im. V.M. Koreczkogo NAN Ukrayiny. 572 s.
2. Lund S., Manyka Dzh. 2017. Cyfrovaya globalyzacyya: zashhyta potokov dannykh / <http://www.2000.ua/v-nomere/derzhava/resursy/cifrovaja-globalizacija-zawita-potokov-dannyh.htm>